Dora Bruder

Patrick Modiano

Traducció de Jordi Martín Lloret

Narratives

Angle Editorial

«Modiano ha evocat els destins humans més inabastables
i ha revelat la vida quotidiana durant l'ocupació nazi.»
— Fundació Nobel

«Ignorar *Dora Bruder* és un luxe que cap lector intel·ligent hauria de permetre's.» — Ricardo Menéndez Salmón, *El Comercio*

«Modiano ens fa escoltar en primera persona la seva pròpia veu literària —clara, bella i autèntica— en un to i una evocació que mai no vacil·len.» — *Le Nouvel Observateur*

«Una obra perfecta.» — Guillermo Altares, *El País*

«En la seva commoció moral i artística, *Dora Bruder* no és només gran literatura, sinó també un llibre important, una paràbola contra el terror, aleshores i ara.» — Günther Freitag, *Der Standard*

«*Dora Bruder* és la seva millor novel·la. I fins i tot crec que és una de les millors novel·les aparegudes els darrers anys a Europa […] És Modiano al cim de la seva narrativa.» — Adolfo García Ortega

«Un llibre inquietantment captivador.» — *Kirkus Reviews*

«El record dels seus passatges punyents acompanyaran el lector per sempre.» — *Boston Globe*

«Entenem l'oblit gràcies a Modiano.» — Alice Kaplan, *Liberation*

Dora Bruder

Narratives
122

Títol original: *Dora Bruder*

© 1997 Éditions Gallimard

© 2020 Jordi Martín Lloret, per la traducció

© Droits reservés, per la foto de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: octubre de 2020
ISBN: 978-84-18197-23-9
DL B 18086-2020
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic,
ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Dora Bruder

Patrick Modiano

Traducció de Jordi Martín Lloret

Angle Editorial

Fa vuit anys, en un diari vell, el *Paris-Soir* del 31 de desembre de 1941, a la pàgina tres vaig trobar una secció: «D'ahir a avui». A sota hi vaig llegir:

> PARÍS
> Es busca una noia, Dora Bruder, 15 anys, 1,55 m, cara ovalada, ulls gris marró, abric esport gris, jersei bordeus, faldilla i barret blau marí, sabatilles d'esport marrons. Enviar qualsevol informació al Sr. i la Sra. Bruder, boulevard Ornano, 41, París.

El barri del boulevard Ornano el conec des de fa temps. Quan era petit acompanyava la mare als Encants de Saint-Ouen. Baixàvem de l'autobús a la porta de Clignancourt i a vegades davant l'ajuntament del divuitè districte. Sempre era el dissabte o el diumenge a la tarda.

A l'hivern, a la vorera de l'avinguda, a l'altura de la caserna de Clignancourt, s'estava entremig del riu de vianants, amb la seva càmera amb trípode, el fotògraf gras de nas

bonyegut i ulleres rodones que oferia una «foto de record». A l'estiu s'apostava a les Planches, el passeig marítim de Deauville, davant del bar du Soleil, on trobava clients. Però allà, a la porta de Clignancourt, els vianants no semblaven voler que els fotografiessin. Portava un abric vell i una de les sabates foradada.

Recordo el boulevard Barbès i el boulevard Ornano deserts, una tarda assolellada de diumenge, el maig de 1958. A cada cruïlla, grups d'antidisturbis, a causa dels esdeveniments d'Algèria.

Jo era en aquest barri l'hivern de 1965. Tenia una amiga que vivia a la rue Championnet. Ornano, 49-20.

En aquella època el riu de vianants del diumenge que vorejava la caserna ja es devia haver emportat el fotògraf gras, però no vaig anar mai a comprovar-ho. Per a què havia servit, aquella caserna? M'havien dit que acollia tropes colonials.

Gener de 1965. La nit queia a les sis a la cruïlla del boulevard Ornano amb la rue Championnet. Jo no era res, em confonia amb aquell crepuscle, amb aquells carrers.

L'últim cafè, al final del boulevard Ornano, a la banda dels números parells, es deia Verse Toujours. A l'esquerra, a la cantonada amb el boulevard Ney, n'hi havia un altre, amb una màquina tocadiscos. A la cruïlla Ornano-Championnet, una farmàcia i dos cafès, l'un més antic que l'altre, a la cantonada amb la rue Duhesme.

Les hores que m'hi havia passat esperant, en aquells cafès... Ben d'hora al matí, quan encara era de nit. Al final de la tarda, quan ja queia la nit. I més tard, a l'hora de tancar...

El diumenge al vespre, a la rue Championnet, a l'altura de l'escola bressol, hi havia aparcat un vell automòbil esportiu de color negre; un Jaguar, em sembla. Al darrere hi portava una placa: «G.I.G. Gran invàlid de guerra». La presència d'aquell cotxe al barri sempre m'havia estranyat. Em preguntava quina cara devia tenir el seu propietari.

A partir de les nou del vespre, el bulevard quedava desert. Encara veig la llum de la boca del metro Simplon i, quasi al davant, la de l'entrada del cinema Ornano 43. L'edifici del número 41, abans del cinema, no m'havia cridat mai l'atenció, i això que hi vaig estar passant per davant durant mesos, anys. Del 1965 al 1968. Enviar qualsevol informació al Sr. i la Sra. Bruder, boulevard Ornano, 41, París.

D'ahir a avui. Amb els anys les perspectives se m'entelen, els hiverns es barregen l'un amb l'altre. El del 1965 i el del 1942.

El 1965 jo no sabia res de la Dora Bruder. Però avui, trenta anys després, em sembla que aquelles llargues esperes als cafès de la cruïlla Ornano, aquells itineraris, sempre els mateixos —seguia la rue du Mont-Cenis per arribar als hotels de la Butte Montmartre: l'hotel Roma, l'Alsina o el Terrass, a la rue Caulaincourt—, i aquelles impressions fugisseres que vaig conservar: una nit de primavera que se sentien crits sota els arbres de l'square Clignancourt, i l'hivern, altre cop, baixant cap a Simplon i el boulevard Ornano; em sembla que tot allò no es devia simplement a la casualitat. Potser, sense tenir-ne una consciència clara, seguia el rastre de la Dora Bruder i dels seus pares. Ja eren allà, en filigrana.

Intento trobar indicis, els més llunyans en el temps. Cap als dotze anys, quan acompanyava la mare als Encants de Clignancourt, un jueu polonès venia maletes, a la dreta, al

principi d'una d'aquelles avingudes vorejades de parades, mercat Malik, mercat Vernaison... Maletes luxoses, de cuir, de pell de cocodril, i també de cartró; bosses de viatge, baguls que portaven etiquetes de companyies transatlàntiques, apilades les unes sobre les altres. La seva parada era a cel obert. Sempre tenia una cigarreta a la comissura dels llavis i, una tarda, me n'havia ofert una.

A vegades anava al cinema, al boulevard Ornano. Al Clignancourt Palace, al final del bulevard, al costat de Verse Toujours. I a l'Ornano 43.

Més endavant em vaig assabentar que l'Ornano 43 era un cinema molt antic. L'havien reconstruït durant els anys trenta, donant-hi l'aparença d'un transatlàntic. Vaig tornar a aquells topants el maig de 1996. Ara hi ha una botiga. Es travessa la rue Hermel i s'arriba davant l'edifici del 41 del boulevard Ornano, l'adreça indicada en l'anunci de recerca de la Dora Bruder.

Un edifici de cinc pisos de final del segle XIX. Forma amb el número 39 un bloc envoltat pel bulevard, la rue Hermel i la rue du Simplon, que passa per darrere dels dos edificis. Tots dos s'assemblen. El 39 porta una inscripció que indica el nom del seu arquitecte, un tal Richefeu, i l'any de construcció: 1881. Passa el mateix amb el 41.

Abans de la guerra, i fins al principi dels anys cinquanta, el 41 del boulevard Ornano era un hotel i el 39 un altre, que es deia Lion d'Or. Al 39 abans de la guerra també hi havia hagut un cafè-restaurant, regentat per un tal Gazal. No he sabut trobar el nom de l'hotel del 41. Al principi

dels anys cinquanta, consta en aquesta adreça una Societat Hotel i Estudis Ornano, Montmartre, 12-54. I també, com abans de la guerra, un cafè, l'amo del qual es deia Marchal. Aquell cafè ja no hi és. ¿Ocupava el costat dret o l'esquerre de la porta cotxera?

Aquesta porta s'obre a un passadís força llarg. Al fons de tot, l'escala enfila cap a la dreta.

Cal molt de temps perquè torni a sortir a la llum allò que ha estat esborrat. Queden rastres en registres, però no se sap on s'amaguen, quins guardians els custodien ni si aquests guardians consentiran a ensenyar-te'ls. O potser simplement han oblidat que aquests registres existeixen.

N'hi ha prou amb una mica de paciència.

Així, vaig acabar sabent que el 1937 i el 1938 la Dora Bruder i els seus pares ja vivien a l'hotel del boulevard Ornano. Ocupaven una habitació amb cuina al cinquè pis, allà on un balcó de ferro envolta tots dos edificis. Una desena de finestres, en aquell cinquè pis. Dues o tres donen al bulevard i les altres al final de la rue Hermel i, al darrere, a la rue du Simplon.

Aquell dia de maig de 1996 que vaig tornar al barri, els porticons rovellats de les dues primeres finestres del cinquè pis que donaven a la rue du Simplon estaven tancats, i davant d'aquelles finestres, al balcó, hi vaig veure un munt d'objectes de tota mena que semblaven abandonats allà des de feia temps.

Durant els dos o tres anys anteriors a la guerra, la Dora Bruder devia estar matriculada en una de les escoles municipals del barri. Vaig escriure una carta al director de cadascuna per demanar-los si podien buscar el seu nom als registres:

Rue Ferdinand-Flocon, 8.
Rue Hermel, 20.
Rue Championnet, 7.
Rue de Clignancourt, 61.

Em van contestar amablement. Cap d'ells no havia trobat aquell nom a la llista dels alumnes de les classes d'abans de la guerra. Al final el director de l'antiga escola de nenes del número 69 de la rue Championnet em va proposar que anés jo mateix a consultar els registres. Un dia hi aniré. Però dubto. Encara vull conservar l'esperança que el seu nom consti allà. Era l'escola més pròxima al seu domicili.

Vaig trigar quatre anys a descobrir la data exacta del seu naixement: el 25 de febrer de 1926. I em van caldre dos anys més per conèixer el lloc d'aquell naixement: París, dotzè districte. Però soc pacient, jo. Puc esperar hores sota la pluja.

Una tarda de divendres de febrer de 1996 vaig anar a l'ajuntament del dotzè districte, al servei de Registre Civil. L'encarregat d'aquest servei —un noi jove— em va allargar un formulari per emplenar:

Dades del/de la sol·licitant:
Cognom:
Nom:
Adreça:

Sol·licito la còpia íntegra de la partida de naixement de:
Cognom: Bruder Nom: Dora
Data de naixement: 25 de febrer de 1926

Marqui l'opció corresponent segons si vostè és:
El/la sol·licitant interessat/ada
El pare o la mare
L'avi o l'àvia
El fill o la filla
El/la cònjuge
El/la representant legal
Té una autorització a més d'un document d'identitat de l'interessat/ada

Si el/la sol·licitant no és cap d'aquestes persones, no se li lliurarà cap còpia de partida de naixement.

Vaig signar el formulari i l'hi vaig tornar. Després de consultar-lo, em va dir que no podia donar-me la còpia de la partida de naixement que demanava perquè no tenia cap parentiu amb aquella persona.

Per un moment vaig pensar que el funcionari era un d'aquells sentinelles de l'oblit encarregats de mantenir un

secret vergonyós i de prohibir a qui el volgués recuperar qualsevol rastre de l'existència d'algú. Però tenia un bon cap. Em va aconsellar que sol·licités una excepció al Palau de Justícia, boulevard du Palais, 2, secció 3a del Registre Civil, 5a planta, escala 5, despatx 501. De dilluns a divendres, de 14 a 15 hores.

Al número 2 del boulevard du Palais, em disposava a travessar el reixat i el pati principal quan un ordenança em va indicar una altra entrada, una mica més avall: la que donava accés a la Sainte-Chapelle. Una cua de turistes esperava, entre les barreres, i vaig voler passar directament al porxo, però un altre ordenança, amb un gest brusc, em va enviar a fer cua amb els altres.

Al fons d'un vestíbul, el reglament exigia treure's de les butxaques tots els objectes metàl·lics. Jo només portava a sobre unes claus. Les havia de posar en una mena de cinta automàtica i recuperar-les a l'altra banda d'un vidre, però en aquell moment no vaig entendre res de la maniobra. A causa de la meva vacil·lació, un altre ordenança em va renyar una mica. Era un gendarme? Un policia? ¿Calia també que li donés, com a l'entrada d'una presó, els cordons, el cinturó i la cartera?

Vaig travessar un pati, vaig endinsar-me en un passadís i vaig sortir a un vestíbul molt gran per on caminaven homes i dones que portaven a la mà unes carteres negres i vestien, alguns, toga d'advocat. No gosava demanar-los per on s'accedia a l'escala 5.

Un conserge assegut darrere una taula em va indicar l'extrem del vestíbul. I allà vaig entrar en una sala deserta amb

unes finestres voladisses per on s'escolava una llum grisenca. Per més que recorria aquella sala, no trobava l'escala 5. Era víctima d'aquell pànic i d'aquell vertigen que sentim en els malsons, quan no podem arribar a una estació i veiem que l'hora avança i que perdrem el tren.

Ja m'havia passat una aventura semblant, vint anys abans. M'havia assabentat que el pare estava ingressat a l'Hospital de la Pitié-Salpêtrière. No l'havia tornat a veure des de la fi de la meva adolescència. Llavors vaig decidir fer-li una visita d'improvís.

Recordo haver errat durant hores a través de la immensitat d'aquell hospital, buscant-lo. Entrava en edificis molt antics, en sales comunes on hi havia rengleres de llits, preguntava a les infermeres, que em donaven informacions contradictòries. Acabava dubtant de l'existència del pare passant i tornant a passar per davant d'aquella església majestuosa i d'aquells edificis irreals, intactes des del segle XVIII, que em recordaven Manon Lescaut i l'època en què aquell lloc servia de presó per a les noies, amb el nom sinistre d'Hospital General, abans de deportar-les a Louisiana. Vaig recórrer els patis empedrats fins que es va fer de nit. Impossible trobar el pare. Ja no l'he tornat a veure.

Però vaig acabar descobrint l'escala 5. Vaig pujar els pisos. Un seguit de despatxos. Em van indicar el que tenia el número 501. Una dona de cabells curts i aire indiferent em va preguntar què volia.

Amb una veu seca, em va explicar que per obtenir aquella còpia de partida de naixement calia escriure al senyor

fiscal de la República, Tribunal de Gran Instància de París, quai des Orfèvres, 14, secció 3a B.

Al cap de tres setmanes, vaig rebre una resposta.

> «El vint-i-cinc de febrer de mil nou-cents vint-i-sis, a les vint-i-una hores deu minuts, va néixer, a la rue Santerre número 15, Dora, de sexe femení, filla d'Ernest Bruder, nascut a Viena (Àustria) el vint-i-u de maig de mil vuit-cents noranta-nou, operari, i de Cécile Burdej, nascuda a Budapest (Hongria) el disset d'abril de mil nou-cents set, sense professió, la seva muller, domiciliats a Sevran (Seine-et-Oise), avenue Liégeard, 2. Estès el vint-i-set de febrer de mil nou-cents vint-i-sis, a les quinze hores trenta minuts, segons la declaració de Gaspard Meyer, setantatres anys, empleat i domiciliat a la rue de Picpus, 76, assistent al part, el qual, feta la lectura, ha signat amb Nosaltres, Auguste Guillaume Rosi, tinent d'alcalde del dotzè districte de París.»

El número 15 de la rue Santerre és l'adreça de l'Hospital Rothschild. Al servei de maternitat d'aquest hospital van néixer, a la mateixa època que la Dora, molts nens de famílies jueves pobres que acabaven d'immigrar a França. Sembla que l'Ernest Bruder no es va poder absentar de la feina per inscriure ell mateix la seva filla, aquell dijous 25 de febrer de 1926, a l'ajuntament del dotzè districte. Potser en un registre es trobarien algunes indicacions sobre Gaspard Meyer, que va signar a la part inferior de la partida

de naixement. El número 76 de la rue de Picpus, allà on estava «empleat i domiciliat», era l'adreça de l'hospici de Rothschild, creat per als vells i els indigents.

Els rastres de la Dora Bruder i dels seus pares, aquell hivern de 1926, es perden a la perifèria nord-est, a la vora del canal de l'Ourcq. Un dia aniré a Sevran, però em temo que allà les cases i els carrers deuen haver canviat d'aspecte, com a totes les perifèries. Vet aquí els noms d'alguns establiments, d'alguns habitants de l'avenue Liégeard d'aleshores: el Trianon de Freinville ocupava el número 24. Un cafè? Un cinema? Al 31 hi havia les Caves de l'Île-de-France. Un tal doctor Jorand vivia al número 9; un farmacèutic, Platel, al 30.

Aquella avinguda Liégeard on vivien els pares de la Dora formava part d'una aglomeració que s'estenia pels municipis de Sevran, de Livry-Gargan i d'Aulnay-sous-Bois, i a la qual s'havia posat el nom de Freinville. El barri havia nascut al voltant de la fàbrica de frens Westinghouse, instal·lada allà al principi del segle. Un barri obrer. Als anys trenta havia intentat conquerir l'autonomia municipal, però no se n'havia sortit. Llavors va continuar depenent dels tres municipis veïns. Si més no tenia una estació pròpia: Freinville.

Segurament aquell hivern de 1926, l'Ernest Bruder, el pare de la Dora, era operari a la fàbrica de frens Westinghouse.